

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

SENIOR FASE

GRAAD 9

NOVEMBER 2012

**TEGNOLOGIE
MEMORANDUM**

PUNTE: 100

Hierdie memorandum bestaan uit 9 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. 'n Leerder moet al die vrae van AFDELINGS A, B, C, D en E beantwoord.
2. Sketse moet duidelik, netjies en in potlood gedoen word.

TOEKENNING VAN PUNTE

AFDELING A	MEERVOUDIGEKEUSE-VRAE		
	VRAAG 1		[15]
AFDELING B	STRUKTURE		
	VRAAG 2		[10]
AFDELING C	PROSESSERING		
	VRAAG 3		[10]
AFDELING D	STELSELS EN BEHEER (Meganiese Stelsels)		
	VRAAG 4		[33]
AFDELING E	STELSELS EN BEHEER (Elektriese Stelsels)		
	VRAAG 5	(14)	[32]
	VRAAG 6	(18)	

AFDELING A: MEERVOUDIGEKEUSE-VRAE**VRAAG 1**

1.1	1.1.1	B ✓	(1)
	1.1.2	D ✓	(1)
	1.1.3	A ✓	(1)
	1.1.4	C ✓	(1)
	1.1.5	A ✓	(1)
	1.1.6	B ✓	(1)
	1.1.7	D ✓	(1)
	1.1.8	C ✓	(1)
	1.1.9	B ✓	(1)
	1.1.10	D ✓	(1)
1.2	1.2.1	Uitdroog (Drying) ✓	(1)
	1.2.2	Vernis (Varnishing) ✓	(1)
	1.2.3	Vries (Freezing) ✓	(1)
	1.2.4	Elektroplatering (Electroplating) ✓	(1)
	1.2.5	Bestraling (Irradiation) ✓	(1)

TOTAAL AFDELING A: 15**AFDELING B: STRUKTURE****VRAAG 2**

2.1	2.1.1	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwrigting van verkeer ✓ • Die veiligheid van die konstruksiewerkers • Die veiligheid van die gemeenskap • Die gebruik van plaaslike arbeid • Die koste en tyd • Opleiding van ongeskoolde werkers • Werkskepping 	(Enige 1 x 1)	(1)
	2.1.2	<ul style="list-style-type: none"> • Staal dele ✓ • Staal kables ✓ • Staal versterkte beton • Sand • Sement • Steen • Hout • Yster 	(Enige 2 x 1)	(2)
	2.1.3	Dinamies (of ongelyk) en ✓ Staties (of gelyk)	(Enige 1 x 1)	(1)

- 2.1.4
- Treksterkte, Spanning (Tension)
  - Druksterkte/Kompressie (Compression) ✓
  - Skeersterkte (Shearing)
  - Draaisterkte/Torsie (Torsion) (Enige 1 x 1) (1)

- 2.2
- 1 balk (beam) ✓
  - 2 kolom (column) ✓
  - 3 stut (strut) ✓
  - 4 steunstut (stay / guy) ✓
  - 5 stut (buttress) ✓ (5)

TOTAAL AFDELING B: 10

AFDELING C: PROSESSERING**VRAAG 3**

3.1	3.1.1	Om te vergoed vir voeding wat verlore gaan in die verwerking van kos. ✓		(1)
	3.1.2	<ul style="list-style-type: none"> • Konstant met woedebuie ✓ • Geïrriteerdheid • Rusteloosheid • Ernstige slaapontneming/slaapsteurings	(Enige 1 x 1)	(1)
	3.1.3	<ul style="list-style-type: none"> • Hoofpyn ✓ • Angs • Omgekrapte maag	(Enige 1 x 1)	(1)
	3.1.4	<ul style="list-style-type: none"> • Preserveermiddels ✓ • Kunsmatige versoeters • Kaffeïen	(Enige 1 x 1)	(1)
	3.1.5	<ul style="list-style-type: none"> • Verlies van voedingstowwe ✓ • Hoër pryse	(Enige 1 x 1)	(1)
3.2	3.2.1	E ✓		(1)
	3.2.2	C ✓		(1)
	3.2.3	B ✓		(1)
	3.2.4	A ✓		(1)
	3.2.5	D ✓		(1)
TOTAAL AFDELING C:				10

AFDELING D: STELSEL EN BEHEER (MEGANIESE STELSLS)**VRAAG 4**

4.1	Naam	Inset	Uitset	
	Motorskêr-domkrag	Iemand draai die kruk met die handvatset ✓	Die domkrag lig die motorkar ✓	
	Skêr	Krag is toegepas op die skêr deur die hand ✓	Die skêr sny die papier ✓	
	Klitser	Die hand draai die handvatset ✓	Die lemme van die klits draai ✓	
	'n Hand-gedrewe ratlier (windas)	Die hand draai die handvatset op die windas ✓	Die vrag is opgelig of geskuif ✓	
	Fiets ratstelsel	Die voete druk op die pedale ✓	Die wiele draai en die fiets beweeg vorentoe ✓	(10)

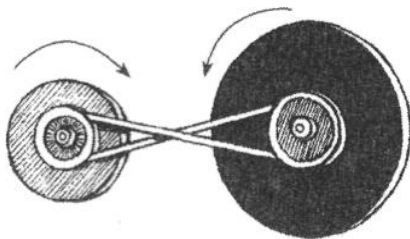
4.2 4.2.1 'n Katrol is 'n gegroefde draaiende wiel waaroor 'n tou, band of ketting kan beweeg om die rigting van 'n trekkrags te verander. ✓ (1)

4.2.2 'n Persoon kan 'n tou afwaarts trek om 'n vrag opwaarts te lig. Katrolle skep 'n meganiese voordeel om werk makliker te maak. ✓ (1)

4.3 4.3.1 Meganiese Voordeel = $\frac{\text{Vrag}}{\text{Poging}}$ ✓
 $= \frac{500 \text{ N}}{250 \text{ N}}$ ✓
 $= 2$ ✓ (3)

4.3.2 Draai die band. ✓ (1)

4.3.3

1 punt vir die draai van die band ✓
 2 punte vir twee katrolle ✓✓
 1 punt vir rotasierigting van die katrolle ✓ (4)

4.4 4.4.1 B : C ✓ (1)

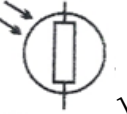

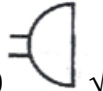
4.4.2 A : E ✓ (1)

4.4.3 Die veer-gelaaide ratte pas die spanning van die ketting. ✓ (1)

- 4.5 4.5.1 B ✓ (1)
- 4.5.2 D ✓ (1)
- 4.5.3 C ✓ (1)
- 4.5.4 A ✓ (1)
- 4.6 4.6.1 $\sqrt{\frac{C}{D}} = \sqrt{\frac{120}{40}} = 4 \checkmark$
- 90 omwentelinge (by C) x 4 $\checkmark$ = 360 omwentelinge per minuut
by D. $\checkmark$ (5)
- 4.6.2 D draai in 'n klokgewyse rigting. $\checkmark$ (1)

TOTAAL AFDELING D: 33

AFDELING E: STELSEL EN BEHEER (ELEKTRIESE STELSELS)**VRAAG 5**

5.1	Komponent	Simbool	Gebruik
	Batterye		Batterye verskaf die elektriese krag sodat 'n elektriese stroombaan kan werk.
	1 Druk skakelaar (push switch) ✓		'n Druk-skakelaar skakel die stroom aan of af. Die elektriese stroom sal net werk terwyl die skakelaar gedruk is.
	Resistor	2 ✓	3 'n Resistor verminder die hoeveelheid stroom wat in die stroombaan vloei. 'n 470 W resistor, bv. verhoed dat 'n LED uitbrand. ✓
	4 Lig emissie diode (LED) ✓		5 'n LED is 'n baie klein liggie wat aandui of iets aan of af is. LEDs gebruik baie min krag. ✓
	Lig-Afhanklike Resistor (LDR)	6 ✓	7 Lig-Afhanklike Resistor (LDR) is 'n toestel waarvan die weerstand verander as lig daarop skyn. Dit kan op dieselfde wyse as 'n termistor gebruik word om lig te maak. ✓
	8 Motor ✓	9 ✓	Motore verander elektriese energie in beweging. Die elektrisiteit laat die motor draai. Ons kan dan die motor gebruik om ander dinge te laat beweeg.
	Gonser	10 ✓	11 Die komponent verander elektriese krag na klank. 'n Voordeurklokkie is 'n voorbeeld hiervan. ✓

(Een punt vir elke deel wat uitgelaat was.)

(11)

- 5.2 5.2.1 Die stroombaan sal aan of af skakel wanneer die water te koud of warm word. (1)
- 5.2.2 Lig-Afhanklike Resistor (LDR) ✓ (1)
- 5.2.3 Termistor ✓ (1)
- [14]**

VRAAG 6

- 6.1 6.1.1 Transistor ✓ (1)
- 6.1.2
- Transistors is elektroniese skakelaars (hulle laat of laat nie toe nie dat die stroom werk). ✓
  - Hulle kan ook die krag in die stroombaan versterk (hulle verhoog die inset). ✓ (2)
- 6.1.3
- Uitstraal (Emitter) ✓
  - Versamelaar (Collector) ✓
  - Basis (Base) ✓ (3)
- 6.2 6.2.1 Resistor 1
- Grys in die 1ste band = 8 ✓
 Geel in die 2de band = 4 ✓
 Rooi in die 3de band = 00 ✓
- = 8 400 Ω (3)
- 6.2.2 Resistor 2
- Violet in die 1ste band = 7 ✓
 Blou in die 2de band = 6
 Oranje in die 3de band = 000 ✓
- = 76 000 Ω (3)
- 6.3 6.3.1 1ste band 7 = Violet ✓
 2de band 5 = Groen ✓
 3de band 0000 = Geel ✓ (3)
- 6.3.2 1ste band 8 = Grys ✓
 2de band 0 = Swart ✓
 3de band Nil = Swart ✓ (3)
- [18]**

TOTAAL AFDELING E: 32
GROOTTOTAAL: 100